

THOMAS ROBERT MALTHUS
Nüfus İlkesi Üzerine Bir Deneme

An Essay on the Principle of Population
An Essay on the Principle of Population, as it affects the future
Improvement of Society, with Remarks on the Speculations
of Mr. Godwin, M. Condorcet, and Other Writers

İletişim Yayınları 3603 • Politika Dizisi 256

ISBN-13: 978-975-05-3885-8

© 2025 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2025, İstanbul

EDİTÖR Ahmet İnsel

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ Funda Dörtkaş

BASKI Ayhan Matbaası • SERTİFİKA NO. 44870

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6/41

Bağcılar 34218 İstanbul • Tel: 212.445 32 38

CİLT Güven Mücellit • SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No. 6

Bağcılar 34218 İstanbul • Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları • SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

THOMAS ROBERT MALTHUS

Nüfus İlkesi Üzerine Bir Deneme

Toplumun Gelecekteki İlerlemesine
Etkileri ve Bay Godwin,
Marki Condorcet ve
Diğer Yazarların Düşünceleri
Üzerine Gözlemler

An Essay on the Principle of Population
An Essay on the Principle of Population,
as it affects the future Improvement of Society, with Remarks
on the Speculations of Mr. Godwin, M. Condorcet,
and Other Writers

ÇEVİREN *Barış Özkul*

THOMAS ROBERT MALTHUS 1766'da İngiltere'nin Surrey yöresinde, kültürlü bir orta sınıf ailesinde doğdu. 18 yaşına kadar özel derslerle eğitim gördü, ardından Cambridge'de Jesus College'a girdi. Matematik, fen bilimleri ve klasikler okudu. 1788'de "Ninth Wrangler" (dönemin dokuzuncu en iyi matematikçisi) unvanıyla mezun oldu. Anglikan Kilisesi'ne din adamı olarak atandı ve Surrey'deki bir şapelde papaz yardımcısı oldu. 1798'de yayımlanan *Nüfus İlkesi Üzerine Bir Deneme* (*An Essay on the Principle of Population*) ile İngiltere çapında ünlendi. 1803'te bu eserin yeni ve genişletilmiş ikinci baskısını hazırladı. Ardından *An Inquiry into the Nature and Progress of Rent* (*Rantın Doğası ve İlerlemesi Üzerine Bir İnceleme*, 1815) ve *Principles of Political Economy* (Ekonomi Politikiğin İlkeleri, 1820) başlıklı iki önemli eseri daha yayımlandı. Keynes, bu eserlerin ikincisinde, kapitalist ekonomide durgunluk üzerine makroekonomik kaygılarının bir yüzyıldan fazla bir süre önce öngörüldüğünü ifade eder. 1805'te Hertfordshire'daki East India College'da ekonomi ve tarih profesörü oldu ve ölümüne kadar bu görevde kaldı. 1821'de faaliyete giren Londra Ekonomi Politik Kulübü'nün kurucu üyelerindendi, 1818'de Kraliyet Cemiyeti (Royal Society) üyeliğine seçildi ve iki kez Parlamento'da konuştu. 38 yaşında evlenen ve üç çocuk babası olan Malthus 1834'te hayatını kaybetti.

İÇİNDEKİLER

KRONOLOJİ	9
DÜNDEN BUGÜNE MALTHUSÇULUK · AHMET İNSEL	11
Önsöz	23
I	25
<i>Sorunun ortaya konuluşu – Karşıt taraflar arasındaki sert çekişme nedeniyle çözüm umudunun zayıflığı – İnsan ve toplumun mükemmelleştirilebileceği düşüncesine karşı öne sürülen temel argümanın henüz doyurucu bir şekilde çürütülmemiş olması – Nüfusla ilgili güçlüğün niteliği – Bu kitabın temel argümasının genel çerçevesi.</i>	
II	32
<i>Nüfus ve gıda artışlarının farklı oranları – Bu oranların zorunlu etkileri – Alt sınıfların durumunda bu oranların yarattığı dalgalanma – Bu dalgalanmanın beklenildiği ölçüde fark edilmemesinin nedenleri – Kitabın genel savının dayandığı üç önerme – İnsan toplumlarının farklı tarihsel durumlarının bu üç önermeye göre incelenmesi.</i>	
III	40
<i>Vahşi ya da avcı topluluklara kısa bir bakış – Çobanlık evresi ve Roma İmparatorluğu'nu istila eden barbar kavimler – Nüfus artışının geçim kaynaklarına üstünlüğü – Kuzey göçlerinin temel nedeni.</i>	

IV 46

Uygur toplumların durumu – Avrupa'nın, Jül Sezar dönemine kıyasla bugün muhtemelen çok daha kalabalık oluşu – Nüfusun en sağlıklı ölçütü – Hume'un öne sürdüğü ölçütlerden birindeki muhtemel yanlışlığı – Günümüzde Avrupa'nın çoğu ülkesinde nüfusun yavaş artışı – Nüfusu sınırlayan iki temel engel – Birincil (önleyici) engelin İngiltere örneğinde incelenmesi.

V 53

İkincil (olumlayıcı) engelin İngiltere örneğinde incelenmesi – İngiltere'de yoksullar için toplanan büyük meblağların neden onların durumunu iyileştirmede – Yoksulluk yasalarının kendi amacını boşa çıkarma eğilimi – Yoksulların sıkıntılarına yönelik hafifletici bir öneri – Doğanın sabit yasaları gereği, alt sınıfların yoksunluktan bütünüyle kurtulmasının mutlak anlamda olanaksızlığı – Tüm nüfus denetimlerinin nihayetinde sefalet ya da ahlâksal yozlaşmaya indirgenebilir oluşu.

VI 64

Yeni koloniler – Hızlı nüfus artışlarının nedenleri – Kuzey Amerika kolonileri – Sınır yerleşimlerindeki olağanüstü artış örneği – Savaş, salgın hastalık, kıtlık veya doğa felaketlerinin yıkıcı etkilerinden, eski devletlerin dahi ne kadar çabuk toparlandığı.

VII 69

Salgınların muhtemel bir nedeni – Süsmilch'in tablolarından alıntılar – Belirli durumlarda sağlıklı dönemlerin periyodik olarak geri dönmesi beklenmelidir – Kısa dönemlerde doğum/ölüm oranı, gerçek nüfus artışını değerlendirmede yetersiz bir ölçüttür – Kalıcı nüfus artışı için en güvenilir ölçüt – Çin ve Hindistan'daki kıtlıkların nedenlerinden biri olarak aşırı kanaatkâr yaşam biçimi – Pitt'in Yoksullar Yasası'ndaki maddelerden birinin olumsuz etkisi – Nüfusu teşvik etmenin tek uygun yolu – Ulusların mutluluğunun nedenleri – Doğanın fazla nüfusu dizginlemede kullandığı en son ve en dehşet verici yöntem: kıtlık – Üç temel önermenin doğruluğunun teyit edilişi.

VIII 80

Wallace'nin görüşleri – Nüfustan kaynaklanan sorunun uzak bir geleceğe ait olduğunu sanmak bir yanılgıdır – Condorcet'nin insan zihninin gelişimine dair taslağı – Condorcet'nin bahsettiği dalgalanmanın hangi dönemde insanlık için geçerli olabileceği üstüne.

IX 85

Condorcet'nin insanın organik açıdan mükemmelleşmesi ve insan ömrünün sınırsız şekilde uzatılması yönündeki varsayımı – Sınırlı bir gelişmeden, sınırlı bilinmeyen sınırsız bir ilerleme sonucu çıkarsamanın yanlışlığı – Bu yanlışlığın hayvan yetiştiriciliği ve bitki ıslahı örnekleriyle açıklanması.

X..... 92

Godwin'in eşitlik sistemi – İnsanlığın tüm kötülüklerini toplumsal kurumlara bağlamanın bir hata oluşu – Godwin'in nüfus sorununa başlıca yanıtının tamamen yetersiz oluşu – Godwin'in ideal eşitlik sisteminin gerçekleşmiş olduğu varsayıldığında bile, yalnızca nüfus ilkesi nedeniyle bu sistemin otuz yıl gibi kısa bir sürede tamamen çökecek oluşuna dair.

XI..... 105

Godwin'in, cinsiyetler arası tutkunun gelecekte ortadan kalkacağı yönündeki varsayımı – Bu varsayımı destekleyen güçlü gerekçelerin olmayışı – Aşk tutkusunun, akılla ya da erdemle çelişmemesi.

XII..... 109

Godwin'in, insan ömrünün süresizce uzatılabileceğine dair varsayımı – Zihinsel uyarıcıların insan bedeni üzerindeki etkilerinden çıkarılan sonuçların yanlışlığının çeşitli örneklerle gösterilişi – Geçmişte hiçbir dayanağı bulunmayan varsayımların, felsefi varsayım sayılmaması gerektiği – Godwin ve Condorcet'nin, insanın yeryüzünde ölümsüzlüğe ulaşacağına dair görüşlerinin kuşkuculuğun içsel bir çelişkisi olarak değerlendirilişi.

XIII..... 121

Godwin'in insanı yalnızca akıl sahibi bir varlık olarak görme hatası – İnsanın karmaşık yapısında, tutkuların daima aklın kararlarını saptırıcı etkenler olarak rol oynayışı – Godwin'in zorlayıcılık (ceza) konusundaki görüşleri – Bazı hakikatlerin bir kişiden diğerine aktarılamayacak türde olması.

XIV..... 127

Godwin'in siyasal hakikate ilişkin beş temel önermesi – Eserinin bütünü bu önermelere dayanır ve önermelerin doğruluğu kanıtlanmamıştır – Nüfus ilkesinin yol açtığı sıkıntılar dikkate alındığında, insanın ahlâki kötülüklerden ve zaaflardan bütünüyle arındırılabilceğini varsaymak için bir gerekçe yoktur – Godwin'in kullandığı anlamda mükemmelleşme düşüncesi insana uygulanamaz – İnsanın gerçek anlamda mükemmelleşebilirliğinin doğasına ilişkin açıklamalar.

XV..... 133

Aşırı derecede kusursuz modeller bazen ilerlemeyi teşvik etmekten çok engelleyebilir – Godwin'in cimrilik ve savurganlık üzerine denemesi – Toplumdaki zorunlu emeğin herkes arasında dostane bir biçimde paylaştırılması olanaksızdır – Emeğe yöneltlen sert eleştiriler, kısa vadede zarara yol açabilir; uzun vadede ise herhangi bir yarar sağlamayabilir – Tarımsal emek gücüne yapılan her katkı, emekçinin yararınadır.

XVI

142

Adam Smith'in, bir toplumun gelirinde veya sermayesinde yaşanan her artışı, emek gücünün geçimini sağlayan kaynakların da artışı olarak değerlendirmesi muhtemelen hatalıdır – Servet artışının, emekçi yoksulların yaşam koşullarını iyileştirme yönünde hiçbir etkisinin olmadığı durumlara örnekler – İngiltere zenginleşmiş ama bu zenginlik emek gücünün geçim kaynaklarında orantılı bir artışa yol açmamıştır – Çin'de yoksulların durumu sanayi üretimine dayalı servet artışıyla iyileştirilemez.

XVII

151

Bir devletin servetinin nasıl tanımlanması gerektiği sorunu – Fransız Fizyokratların, tüm zanaatkarları ve üretimle uğraşanları “üretken olmayan işçiler” saymak için ileri sürdükleri gerekçeler doğru değildir – Zanaatkarların ve imalatçıların emeği bireysel düzeyde üretken olabilir ama devletin genel zenginliği açısından aynı şey geçerli değildir – Dr. Price'in gözlemlerinden oluşan iki ciltlik eserinde dikkat çekici bir pasaj – Dr. Price'in, Amerika'daki mutluluğu ve hızlı nüfus artışı esasen ülkenin kendine özgü uygarlığına bağlaması hatalıdır – Toplumsal ilerlemenin önündeki zorlukları göz ardı etmek hiçbir yarar sağlamaz.

XVIII

159

Nüfus ilkesinden kaynaklanan sürekli sıkıntı insanı, umutlarını geleceğe yöneltmeye sevk eder – “İmtihan dünyası” düşüncesi, Tanrı'nın her şeyi önceden bildiği inancıyla çelişir – Dünya, büyük ihtimalle, maddeyi zihne dönüştüren görkemli bir süreçtir – Zihnin oluşumuna dair bir kuram – Bedensel ihtiyaçların doğurduğu uyarıcılar – Genel yasaların işleyişinden doğan uyarıcılar – Nüfus ilkesinin yarattığı yaşam zorluklarından kaynaklanan uyarıcılar.

XIX

168

Hayatın acıları, insan kalbini yumuşatmak ve insanileştirmek için gereklidir – Toplumsal sempatiyle tetiklenen uyarımlar, yalnızca yetenekli olmakla kalmayıp, daha yüksek bir ahlâka sahip olan karakterler de ortaya çıkarabilir – Ahlâki kötülük, muhtemelen ahlâki erdemin gelişebilmesi için zorunludur – Zihinsel ihtiyaçlardan doğan uyarımlar, doğanın sonsuz çeşitliliği ve metafizik konuların daima içerdiği belirsizlik ve muğlaklık sayesinde sürekli canlı kalır – Kutsal Kitap'ın anlaşılmasındaki güçlükler, bu ilke çerçevesinde açıklanabilir – Kutsal metinlerdeki kanıtların düzeyi, muhtemelen hem insan yetilerinin gelişimine hem de ahlâki ilerlemeye en uygun biçimde ayarlanmıştır – Zihnin uyarıcılar aracılığıyla biçimlendiği düşüncesi, doğal ve ahlâki kötülüğün varlığını açıklamaya yardımcı olabilir.

KRONOLOJİ

- 1766 13 Şubat'ta İngiltere'nin Surrey bölgesinde, yedi çocuğun altıncısı olarak doğdu.
- 1784 Cambridge, Jesus Koleji'ne girdi; burada klasikler, ahlâk ve doğa felsefesi ve matematik okudu.
- 1788 Cambridge'den matematikte onur derecesiyle mezun oldu.
- 1789 Anglikan Kilisesi'nde diyakoz oldu ve Surrey'deki Okewood Şapeli'ne yardımcı rahip olarak atandı.
- 1791 Cambridge'de yüksek lisans derecesi aldı; Anglikan Kilisesi'nde rahip olarak atandı.
- 1793 Jesus Koleji'ne araştırmacı olarak seçildi.
- 1796 Hiç yayımlamadığı bir siyasi kitapçık olan *The Crisis*'i (Kriz) yazdı.
- 1798 *Nüfus İlkesi Üzerine Bir Deneme (An Essay on the Principle of Population)* adlı eserini imzasız olarak yayımladı.
- 1799 İskandinavya ve Rusya'ya seyahat etti.
- 1800 İlk iktisat eseri olan *An Investigation of the Cause of the Present High Price of Provisions*'ı (Mevcut Yüksek Gıda Fiyatlarının Sebebinin Araştırılması) yayımladı.
- 1802 Fransa ve İsviçre'yi gezdi.
- 1803 *Nüfus İlkesi Üzerine Bir Deneme*'nin genişletilmiş ikinci baskısını yayımladı (diğer baskılar 1806, 1807, 1817 ve 1826'da yapılmıştır); Lincolnshire'da ömür boyu maaşla Walesby bölge papazı oldu.
- 1804 Kuzeni Harriet Eckersall ile evlendi; ilk çocukları Henry doğdu.

- 1805 Doğu Hindistan Koleji'ne (East India College-Hertfordshire) Tarih ve Ekonomi Politik Profesörü olarak atandı.
- 1806 Kızı Emily doğdu.
- 1807 *Samuel Whitbread'e Bir Mektup'u* (A Letter to Samuel Whitbread) yayımladı; kızı Lucy doğdu.
- 1811 İktisat tarihindeki en önemli yazışmalardan birini David Ricardo ile başlattı; arkadaşlıkları Ricardo'nun 1823'teki ölümüne kadar sürdü.
- 1814 *Tahıl Yasalarının Etkileri Üzerine Gözlemler'i* (Observations on the Effects of the Corn Laws) yayımladı.
- 1815 *Rantın Doğası ve Gelişimi Üzerine Bir Araştırma* (An Inquiry into the Nature and Progress of Rent) ve *Yabancı Tahılın İthalini Kısıtlama Politikasına Dair Bir Görüşün Temelleri'ni* (The Grounds of an Opinion on the Policy of Restricting the Importation of Foreign Corn) yayımladı.
- 1820 Ricardo'nun *İlkeler* (1817) eserine rakip olarak yazdığı *Ekonomi Politğin İlkeleri'ni* (Principles of Political Economy) yayımladı.
- 1821 Londra'da Ekonomi Politik Kulübü'nün kurucu üyelerinden biri oldu.
- 1823 *Açıklamaları ve İllüstrasyonlarıyla Birlikte Değer Ölçüsü'nü* (The Measure of Value, Stated and Illustrated) yayımladı; *Britannica Ansiklopedisi Ek'*ine "Nüfus" makalesiyle katkıda bulundu.
- 1827 *Ekonomi Politikte Tanımlar'ı* (Definitions in Political Economy) yayımladı.
- 1830 1823'te yayımlanan "Nüfus" makalesinin geniş bir özetini *Nüfus İlkesinin Bir Özeti* (A Summary View of the Principle of Population) başlığıyla yeniden yayımladı.
- 1834 İngiltere'de Bath kentinde vefat etti; Bath Abbey Kilisesi'ne defnedildi.
- 1836 *Ekonomi Politğin İlkeleri'nin* ikinci baskısı ölümünden sonra yayımlandı.

DÜNDEN BUGÜNE MALTHUSÇULUK

AHMET İNSEL

18. yüzyılın ikinci yarısında Batı Avrupa’da artık iktisatçılar olarak tanımlanmaya başlayan düşünürlerin hemen hepsi, bir yanda fizyokratlar, diğer yanda Adam Smith’in önde gelen temsilcisi olduğu yaklaşımı benimseyenler, iki temel varsayımı paylaşıyorlardı. Birincisi, Yaratan’ın insanların kullanımına karşılıksız olarak sunduğu doğanın tükenmez bir kaynak olduğu inancıydı. İkincisi, insanların çalışmaları ve yaratıcı zekâları sayesinde, tarımda azalan verimliliğe de çare bularak, Descartes’ın dile getirdiği gibi doğanın “efendisi ve sahibi” olma kapasitesine sahip olduklarıydı. Bu iki varsayımın bileşimi insanlığın sürekli artan bir üretim sayesinde hem bireysel hem kolektif olarak refahını artırmaya hep devam edebileceği inancını besliyordu. Bu inanç, zaman zaman büyük kriz dönemlerinde sarsılsa da, günümüze kadar egemen iktisat öğretisinin temel varsayımlarından biri olmaya devam etti.

1798’de Londra’da yazarın ismi yer almadan basılan bir kitapçık bu iyimser yaklaşıma aykırı bir tez savunuyordu. Nüfus, onun artışı engelleyen dışsal etmenler olmadıkça, geometrik bir hızda, gıda üretimi ise aritmetik bir hızda arttığı için, nüfus arttıkça insanlığın büyük bir kısmının açlık, yokluk ve acıya mahkûm olması kaçınılmazdı. Doğa insanlara

kaynaklarını cömert biçimde değil, tam tersine, gayet eli sıkı bir tarzda sunan, çocuklarını açlık ve sefaletle ve bunun sonucunda ölüme mahkûm eden kötücül bir ebeveyn gibi davranıyordu. Bu tespitten hareketle, kitapçığın isimsiz yazarı, bir nüfus kuramı geliştiriyordu. Kitabın ana başlığı bu nedenle *Nüfus İlkesi Üzerine Bir Deneme* idi. Polemik bir üslupla yazılmış olan metin, tarımda verimliliğin azaldığı ve Fransız Devrimi sonrası siyasi ve sosyal çalkantıların yayılmaya başladığı Batı Avrupa'da epey yankı ve tepki uyandırdı.

Metnin yazarı, Anglikan Kilisesi'nde rahip olan Thomas Robert Malthus, bu tepkiler ışığında kitabının çok daha hacimli, iddialarını ispatlamak için uzun analizlere yer verdiği ve polemikçi üslubunu kısmen yumuşattığı epey genişletilmiş ve değiştirilmiş versiyonunu 1803'te, bu sefer ismini gizlemekten yayımladı. Ana başlık aynıydı ama alt başlık değişmişti. Nüfus ilkesinin "toplumun gelecekteki ilerlemesine etkileri" olan kitabın ilk alt başlığı yerini "ya da, insan mutluluğu üzerindeki geçmiş ve şimdiki etkilerine ilişkin bir bakış açısı ile, bunun yol açtığı kötülüklerin gelecekte ortadan kaldırılması veya hafifletilmesi konusundaki beklentilerimizi sorgulama"ya bırakmıştı. 1803'te yayımlanan *Nüfus İlkesi*'nin ikinci versiyonunda, 1798'deki karamsar havanın yerini temkinli bir iyimserlik almış, "nüfus ilkesi"nin doğrulanması amacıyla zaman ve mekân olarak farklı topluluklardaki nüfus dinamiklerinin incelenmesine büyük bir yer ayrılmıştı.

Nüfus ilkesinin ana tezi, nüfusun yaşam için geçim kaynaklarından daha hızlı büyüme eğiliminde olduğu ve bu eğilimin geçim kaynaklarının yetersizliği nedeniyle frenlendiğidir. Malthus'a göre gıda arzının yetersizliği ve savaş, doğal felaket gibi engeller olmadığı takdirde nüfus her yirmi beş yılda ikiye katlanır. Geçim kaynakları ise ki, bu esas olarak gıda üretimidir, aritmetik bir hızda artar ve en iyi koşullarda bile bu geometrik artışa yetişemez. Dolayısıyla toplam nüfusla tüketilebilecek gıda miktarı arasındaki fark büyür ve gıdaya erişimde eşitsizlik, açlık, hastalık ve ölüm yaygınlaşır. Bu da nüfus artışı frenler ve bu fren sayesinde insanlık toplu bir nihai felaket-

ten kurtulur. Dolayısıyla nüfus ilkesi, nüfus artışı ile gıda üretimi artışı arasında açılan makas kadar, bu makasın bir yerden sonra açılmasının durmasını sağlayan frenleri de kapsar.

Malthus'a göre nüfusun doğal olarak hızlı artışını yavaşlatan farklı frenler vardır. Ahlâki frenler esas olarak cinsel perhize dayanır: bekâr kalmayı ve ileri yaşta evlenmeyi teşvik (kendisi 37 yaşında evlenmiştir), evlilik dışı cinsel ilişkiyi yasaklamak gibi esas amacı doğum oranını düşürmeye dayalı önleyici tedbirlerdir. Bunlara ailesini belli bir refah seviyesinde yaşatma amacıyla ailenin büyüklüğünü sahip olunan maddi imkânlarla sınırlamak ve böylece yoksulluktan, "dilencilikten" sakınma çabası ilave olur. Bu davranış esas olarak üst sınıflarda gözlemlenir. Diğer taraftan ahlâki frenler arasında Malthus'un günah ya da kötülük olarak tanımladığı, kürtaj, fahişelik, çocuk katli, mastürbasyon, eşcinsellik gibi cinsellikle doğumu birbirinden ayıran pratikler de yer alır. Bir de Malthus'un "pozitif" frenler olarak tanımladığı yoksulluk ve sefaletin neticesi olarak gerçekleşen frenler vardır. Malthus, toplumun yoksul kesimi için kesintisiz bir ızdırap nedeni olan bu frenleri, nüfus artışını durdurdukları için "pozitif" olarak nitelendirir. Kötü ve yetersiz gıda, sağlıksız konut ve çalışma koşulları, hastalıklar, alkolizm, kıtlık gibi frenler yoksul sınıflarda özellikle çocuk ölüm oranlarının çok yüksek olmasına ve ortalama yaşam süresinin kısalmasına yol açarak, nüfus artışında bir regülasyon sağlar. Buna salgın hastalıklar ve savaşlar da dönem dönem katkıda bulunurlar.

Malthus bu nüfus ilkesinin yeni iktisadi sistemde bir dönem durakladığını, üretimin artışıyla ortaya çıkan bolluğun emek talebini artırdığını, bunun ücretleri yükseltip, emekçilerin gelirlerini ve dolayısıyla evlenme, çocuk yapma eğilimlerini teşvik ettiğini belirtir. Artan emekçi ailesi nüfusunun yarattığı talebi gıda üretimi bir müddet sonra karşılamamaya başlayınca, nüfus ilkesinin frenleri çalışmaya başlar. Dolayısıyla Malthus'a göre "nüfus ilkesi"nin öngördüğü gelişmelerden kaçınmak mümkün değildir. Uzun vadede dünyada herkese yetecek kadar kaynak yoktur. Yoksulluk ve sefalet kaçınılmazdır ve

tam bu nedenle Malthus yoksullara yardım etmenin, ızdıraplarını hafifletmeye çalışmanın nafile bir çaba olduğunu, hatta “yoksul ve sefil” insan sayısının artmasına yol açtığını iddia eder. “Doğa yasaları, Tanrı’nın koyduğu yasalardır” ve yoksullara yardım etmek, onlara çalışarak kazandıklarına ilaveten yardımlar yapmak, bu yasaları çiğnemektir. Yoksullar erken evlenerek, çok çocuk yaparak onlara verilen öğütleri dinlememişlerdir. Muhafazakâr-liberal çevrelerin günümüze kadar kâh açıkça, kâh ima yoluyla ifade ettikleri bir görüştür bu: Yoksul yeterince çalışmadığı için, çok çocuk yaptığı için, sağlıksız beslendiği için, parasını akılsızca harcadığı için vs. yoksulluğunun birincil, hatta yegâne sorumlusudur. Dolayısıyla yoksula yardım etmek, onun yoksulluk koşullarını yeniden üretmeye yarar.

Malthus’un hedef tahtasında İngiltere’de o zamanlar yürürlükte olan “Yoksulluk Yasaları” vardır. 1601’de yürürlüğe giren yasa her kilise cemaatine o bölgede yaşayan yoksullara yardım etme yükümlülüğü getiriyordu. 1795’te yürürlüğe giren bir yasa ile (*Speenhamland Act*) bu yardım bir tür asgari gelir güvencesine dönüştürüldü. Malthus’un *Nüfus İlkesi*’nde yoksulluğu yeniden üretmekle eleştirdiği bu “Yoksulluk Yasaları”, Bentham’ın başını çektiği faydacılık kuramı savunucuları ve Malthusçu tezler ışığında, iktidardaki liberaller (Whig Party) tarafından 1834’te yürürlükten kaldırıldı. Karl Polanyi *Büyük Dönüşüm*’de, 1834’te yürürlüğe giren Yeni Yoksulluk Yasası’nın kendi kendini düzenleyen piyasa sisteminin, emek piyasasını da kapsayarak, iktisadî sosyal ilişkilerden tamamen koparak, piyasa toplumunun oluşmasına izin verdiğine işaret eder.

Aynı zamanda bir din adamı olan Malthus, yoksullara yardımın yoksullar ve genel olarak toplum için olumsuz sonuçları olduğu fikrini savunurken, diğer yandan yoksulların yararlanacağı bir evrensel ilk eğitim sisteminin kurulmasını da önerir. Devletin finanse edeceği bu eğitim, yoksulların cehaletini kırarak, onlara özgüven verecek ve cinsel arzularıyla açlık tehlikesi arasındaki çelişkiyi ortadan kaldıracak, “sorumlu davranışlar” sergilemelerini sağlayacaktır. Malthus, yoksulla-

ra, alt sınıflara zorla bekârlık dayatılmasına da karşıdır. Yoksulların kendi çıkarlarına da aykırı olan davranışları eğitim, daha doğrusu kilisenin dinî eğitimi yoluyla değiştirilmelidir.

19. yüzyılın ilk yarısında Malthus'un tezleri hem muhafazakâr hem liberal çevrelerde ilgiyle karşılandı. Kitabın ikinci baskısını takiben, kendisi hayattayken her seferinde büyüklü küçüklü değişiklik ve ilavelerle dört baskı daha yaptı. Fransız Devrimi'nin öne çıkardığı ve geniş halk kesimlerinde yankılanan taleplere, özellikle herkesin mutlu olma hakkı olduğu iddiasına karşı çıkararak, bunların neden geçersiz olduğunu göstermek isteyenler için kıymetli bir kaynak oldu.

Malthus'un tezleri sadece iktisatçıların, aristokrasinin, muhafazakâr ve liberal siyasetçilerin dikkatini çekmedi. Darwin, 1887'de yayımlanan otobiyografisinde türlerin evrimini gerçekleştiren ilkeyi 1838'de Malthus'un *Nüfus İlkesi*'nin ikinci baskısını okurken tasarladığını belirtir. Darwin, çevrenin insanlara sunduğu temel imkânların sınırlı olmasının tür üzerinde yarattığı baskının ("pozitif frenler") tür içinde bir doğal seçim dinamiği yarattığını, en yetenekli olanların hayatta kaldığını ve bunun zaman içinde yeni türlere evrilmenin koşullarını yarattığını iddia eder. Dolayısıyla türler arasında bir mücadeleden ziyade esas olarak türün içinde ve nedret ortamında bir var olma ve yok olma mücadelesi vardır. Malthus'un *Nüfus İlkesi* Darwin'in tezine ters düşmez. Zaten Darwin de, *Türlerin Kökeni*'nde, dünyadaki tüm canlı türleri için önerdiği ve hepsinin geometrik artışı nedeniyle ortaya çıkan yaşamsal rekabet kuramının, "Malthus'un yasasının tüm hayvan ve bitki türlerine uygulanması" olduğunu ifade etmiştir.

Buna karşılık, Malthus'un tezlerine en şiddetli tepkiyi gösterenlerin arasında Marx ve Engels en ön sırada yer alırlar. Engels, *İngiltere'de İşçi Sınıfının Durumu*'nda bu tezleri "insan ve doğaya karşı edilmiş iğrenç bir küfür" ve "iktisatçıların ahlâksızlıklarının zirveye varması" olarak niteler. Çünkü bu tezler "burjuvazinin proletaryaya karşı yaptığı en acımasız savaş ilanıdır." *Artı-Değer Teorileri*'nde Marx'e göre Malthus, "tam bir saçmalık olan geometrik ve aritmetik ilerleme konusunu"